

एक शाम

जनाब जिगर जालन्धरी के नाम

اک شام جناب جیگر جالندھری کے نام

Ek Shaam Janab Jigar Jalandhri ke Naam

on the occasion of his 77th Birthday

22-01-2011

organized by:

'Jasha-e-Jigar' Committee, Patiala

President of India Giani Zail Singh releasing
'Andaz-e-Jigar' in Hindi (1987)

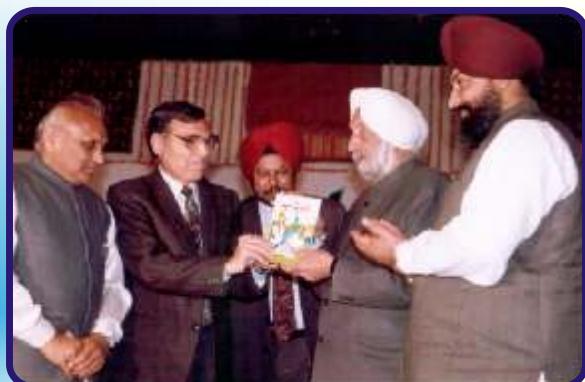
Janab Jigar Jalandhri receiving 'President Award' from
President of India Giani Zail Singh

Jashn-e-Jigar Committee Patiala with
President of India Giani Zail Singh (1987)

Janab Jigar Jalandhri receiving 'Punjab Rattan Award' from
Lt. Gen. JFR Jacob, Governor Punjab (2000)

Punjab Chief Minister S. Beant Singh releasing
'Hamara Punjab' in Urdu (1995)

Janab Jigar Jalandhri receiving 'Shiromni Sahityakar Award'
from Punjab Chief Minister S. Beant Singh (1990)

Punjab Chief Minister S. Beant Singh honouring
Janab Jigar Jalandhri on the occasion of
Indo-Pak Mushaira (1995)

Janab Jigar Jalandhri presenting sets of Books to
Mrs. Surinder Kaur Badal w/o S. Parkash Singh Badal
Chief Minister of Punjab in the presence of
Guru ji Bhagat Hans Raj ji Maharaj (Pita ji) Gohane Wale (2000)

Parkash Singh Badal
Chief Minister Punjab

MESSAGE

I am pleased to learn that Jashn-e-Jigar Committee Patiala is organizing a function "Ek Shaam Jigar Jalandhri Ke Naam" to commemorate the 77th birthday of the noted Urdu poet Janab Jigar Jalandhri at Patiala on January 22, 2011 and a souvenir is being brought out on the occasion to highlight the life and works of the renowned Urdu poet.

The efforts of Jashn-e-Jigar Committee are really laudable to offer an ideal platform to the lovers of Urdu poetry to pay glorious tributes to the celebrated poet from the soil of Punjab who won accolades in the field of Urdu poetry and literature not only at national level but across the globe also. Recipient of several prestigious awards and author of ten books of Urdu ghazals, Janab Jigar Jalandhri rules on every heart of one and all through his prolific writings.

I send my good wishes to the committee for **the success of the function.**

(Parkash Singh Badal)

आँख नहीं वो जो अश्क बार नहीं है, दिल ही नहीं वो जो बेकरार नहीं है।

—जिगर जालन्धरी

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਸੰਦੇਸ਼

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ “ਜਸ਼ਨ-ਏ-ਜਿਗਰ” ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ‘ਏਕ ਸ਼ਾਮ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਕੇ ਨਾਮ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 77ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਤੇ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਝਲਕ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਸਾਫ਼-ਗੋਈ, ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਮੈਂ ਕਾਇਲ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਛਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਈ ਇਨਾਮ/ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਬਾਬੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਸਕਣ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਬਾਰੇ ਜਿਗਰ ਲਿੱਖਣੋਂ ਨਹੀਂ ਝਿਲਕਦਾ:

“ਆਦਮੀ ਆਦਮੀ ਸੇ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਯੇ ਕੈਸੀ ਹਵਾ ਦੇਖਨਾ,

ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਸੇ ਸੁਲਝਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਔਰ ਉਲਝੇਗਾ ਯੇ ਮਸਲਾ ਦੇਖਨਾ।”

ਮੈਂ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਸ ਉੱਦਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਖੁਸ਼ਗਲੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਪੈਗਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਬੀੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇਗੀ।

(ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ)

ਆਜ ਕੋ ਹਾਥ ਸੇ ਨ ਜਾਨੇ ਦੋ ਕਲ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਈ ਮਿਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ,
ਵੋ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹਮ ਮਸੀਹਾ ਹੈਂ ਜਿਨਕੇ ਹਾਥਾਂ ਕੋਈ ਬਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

Vijay Inder Singla
M.P. (Lok Sabha) Sangrur

MESSAGE

It gives me immense pleasure to know that Jashn-E-Jigar Committee Patiala, is Organising an evening with renowned poets of Hindi, Urdu & Punjabi on January 22nd 2011, to commemorate the 77th birth anniversary of Shiromani Sahitkar Janab Jigar Jalandhri ji. Me, my father and our whole family has been associated with this renowned poet for more than last couple of decades. Like minded people as Jigar Sahib himself have been organizing poetic sitting, under the name of “Bazm-E-Adab”, in Patiala regularly for number of years. Many such sittings were also organized at my residence, in which I got an opportunity a number of times, to sit and listen to such renowned poets as Jigar Saahib himself. Though I was not able to understand each and every word of their recitations for my not so good knowledge of Urdu vocabulary, but I thoroughly enjoyed their thought as I still carry with me the essence of their words.

I wish all the luck and give my best to the committee, who has endeavored to remember the works of Jigar Saahib and bring people of such caliber on one stage. I also pray to the Almighty to grant a good and happy life to Jigar Saahib, wherever he is, and I have a gut feeling that he will be serving the society in the best possible way, to the best of his ability.

Vijay Inder Singla

Honble. President of India Giani Zail Singh greeting Janab Jigar Jalandhri and Sh. Sant Ram Singla (Ex. MP) and Sh. Bal Krishan Singla also share the moment.

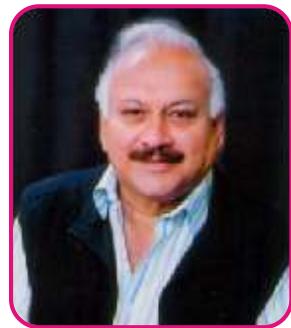
दर्द का क्या सबूत पेश करूं उस का कोई निशां नहीं होता,
लाख आराम हो कफस में फिर भी वो आशियां नहीं होता।

—जिगर जालन्धरी

Brahm Mohindra
M.L.A.
Member A.I.C.C.

MESSAGE

I am very happy to know that Jashn-E-Jigar Committee, Patiala is organizing a programme to celebrate 77th birthday of eminent Urdu poet Janab Jigar Jalandhri. I have very fond memories of his poetry and his command on Urdu language. During active I had the golden opportunity to be part of his audience at the various Mushiaras. With his contribution the level and the standards of the Urdu poetry went up.

He is a legendary and an institution in himself. Even today he is remembered by his fans and I am proud to be one of those. I wish the function "Ek Shaam Janab Jigar Jalandhri ke Naam", a great success.

With Best Wishes

Brahm Mohindra

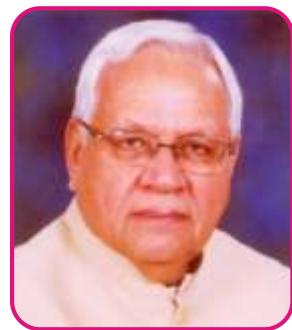
Sh. Amarik Singh Pooni, Sh. S.K. Tuteja -IAS, Sh. Brahm Mohindra -MLA, S. Ajit Singh Kakkar, after releasing the book 'Khoon-e-jigar' felicitating Janab Jigar Jalandhri

हसरतों का हो गया इस कदर दिल में हजूम, सांस रास्ता ढूँढती है, आने जाने के लिए।

—जिगर जालन्धरी

Vijay Kumar Chopra
Chief Editor
Punjab Kesary Group
Jalandhar

संदेश

जनाब जिगर जालन्धरी दाग स्कूल के बहुत मशहूर शायर हैं। उनके कलाम में महबूब के ग़म और दुनिया के ग़म का खूबसूरत मिश्रण देखने को मिलता है। उनका कलाम इत्सान के गिरते हुए किरदार को ऊपर उठाने की कोशिश करता है और मोहब्बत तथा भाईचारे का संदेश देता है।

मैं, उनके 77वें जन्म दिवस पर आपके द्वारा आयोजित की जाने वाली 'एक शाम जनाब जिगर जालन्धरी के नाम' की सफलता की कामना करता हूं।

विजय कुमार चोपड़ा

श्री विजय कुमार चोपड़ा जी मुख्य संपादक हिन्द समाचार/पंजाब के सरी एवं एस.वी.हंस जनाब जिगर जालन्धरी साहब को सन्मानित करते हुए

जवानी में बशर को ठोकरें खानी ही पड़ती हैं, अंधेरी रात में चलना बड़ा दुश्वार होता है।

—जिगर जालन्धरी

Iqbal Preet Singh Sahota
I.P.S.
Inspector General of Police,
Border, Amritsar.

MESSAGE

It has given me immense pleasure to know that Jashn-e-Jigar Committee Patiala, is organizing a function "Ek Shaam Janab Jigar Jalandhri Ke Naam" on 22nd January, 2011 to commemorate the occasion of 77th birthday of the eminent Urdu poet Janab Jigar Jalandhri.

Janab Jigar Jalandhri is one of those few poets in the country who are equally popular to the audience as well as to a reader who takes up poetry purely for intellectual enlightenment. Through his poetry, he has always spread the message of communal harmony and brotherhood. His words have been commended by renowned critics of Urdu Literature.

I appreciate the efforts of the committee for the development of Urdu Language and literature in this region and wish all the success to its endeavours.

Iqbal Preet Singh Sahota

अगर पड़ोसी के घर में दिया जलता है, अंधेरा कुछ तो मेरे घर से भी निकलता है।

—जिगर जालन्धरी

Rajinder Kaur
IRS
DC Income Tax (Investigation Wing)

MESSAGE

It is great honour and privilege to present a souvenir in celebration of 77th birthday of Janab Jigar Jalandhri. It has been a journey with great memories in Urdu Poetry. From this vantage point, his poetry have depicted the amazing transformation of Urdu Literature. Pursuing his poetry is like following conversation with self. The uniqueness of his thought stirs our emotions and conscious through awareness.

This eminent poet has been decorated with numerous star achievements like U.P. Urdu Academy Award, Shiromani Sahityakar Award of Punjab Govt., Punjab Rattan Award by Governor of Punjab and special honour by the President of India.

We salute his contributions to Indian literature. The legacy of his poetry has survived over decades and emerged even stronger today. I wish all the best to Jashn-e-Jigar Committee, Patiala, for their endeavours to celebrate the Urdu poetry's icon Janab Jigar Jalandhri's contributions.

Rajinder Kaur

दर्द की जब कोई दवा ही नहीं, क्यों न फिर दर्द को दवा कहिए?
कृतरे कृतरे को हम तरसते हैं, तेरी दरया—दिली को क्या कहिए?

—जिगर जालन्धरी

MESSAGE

K.K. Bhatnagar
IAS (Retd.)
Member: Punjab State Human Rights Commission

It is a pleasantly emotional occasion for me to think of my friend Janab Jigar Jalandhri with whom I have shared the stage in many Mushairas and otherwise spent many hours reciting & enjoying with poetry of various kinds.

Please accept my best wishes for the success of this function.

K.K. Bhatnagar

बजाए रोशनी देने के जो घर फूंक जाते हैं, जिगर ऐसे चरागों को बुझाने की ज़रूरत है।

—जिगर जालन्धरी

R.P. Joshi
I.P.S.
ADGP (Pb.) Police (Retd.)

MESSAGE

Jigar Jalandhri is a great Urdu poet of modern times. He is a distinguished torch bearer of “Daag School” of Urdu poetry. His poetry has acclaimed and honoured by the different states of India. Leading stalwarts of Urdu poetry and well known critics of Urdu poetry have eulogised Jigar's poetry with one voice and have written articles from time to time.

My association with Jigar Sahib covers a span of three decades. Besides being a great poet, he is a great human being. He had all the qualities of head and heart.

I wish “Ek Shaam Janab Jigar Jalandhri Ke Naam” a grand success.

R.P. Joshi

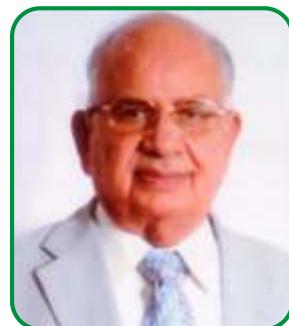

Dr. Madan Lal Hasiza, Janab Jigar Jalandhri and Sh. R.P. Joshi
in memorable moment during a Nishast.

लाख कहने को हैं बुरे काँटे, सोचिए तो कमाल करते हैं,
उम्र भर तीर ले के हाथों में, फूलों की देखभाल करते हैं।

—जिगर जालन्धरी

O.P. MUNJAL
Chairman
Hero Cycles Ltd. Ludhiana

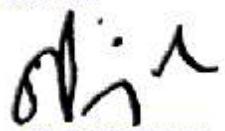

MESSAGE

I am pleased to learn that Jashn-e-Jigar Committee is organizing "Ek Shaam Janab Jigar Jalandhri Ke Naam" on 22nd January, 2011 to commemorate the 77th birthday of the eminent Urdu poet Janab Jigar Jalandhri. I congratulate all those who are associated in organizing this function.

At this juncture I recall the fond memories of my long and warm association with him. He is not only an excellent poet but a very humble, noble and virtuous human being. He is a great writer and made un-parallel contribution for the promotion of Urdu Poetry and literature. I have a great admiration for his style of writing.

While sending my good-wishes for the success of this program, I am sure his work especially Ghazzals shall be remembered and cherished for all the time to come.

O.P. MUNJAL

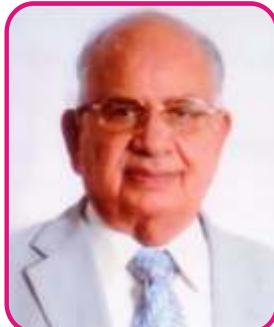
क्या हवा से भी यहां डरते हैं सब लोग, ए जिगर, जिस मकान को देखते हैं उसकी खिड़की बन्द है।

—जिगर जालन्धरी

JASHN-E-JIGAR COMMITTEE, PATIALA

21-D, Model Town, Police Post Road, Patiala-147001 (Pb.) India: Ph./Fax: 91-175-2304585; Mob: +919814041232
email: dinesh.marwah@yahoo.com

(PATRON-IN-CHIEF)

O.P. MUNJAL
Chairman Hero Cycles Ltd. Ludhiana

(PATRON)

BRAHM MOHINDRA
M.L.A.

(PATRON)

K.K. BHATNAGAR
I.A.S. (Retd.)
(Member: Punjab State
Human Rights Commission)

(PATRON)

R.P. JOSHI
I.P.S ADGP (Pb.) Retd.

(PATRON)

IPS SAHOTA
I.P.S. IG(Pb.) Police

Bal K. Singla
President

Jagjit Singh Dardi
Sr. Vice President

Er. R.C. Diwan
Vice President

Er. Dinesh Marwah
General Secretary

Monika Marwah
Finance Secretary

P.C. Bansal
Joint Secretary

Rajesh Marwah
Joint Secretary

Jagjit K. Sareen
Organizing Secretary

Dr. Sudhir Verma
Organizing Secretary

Executive Members:

VED PARKASH GUPTA

SANJIV GARG

DR. MADAN LAL HASIZA

HARBANS BANSAL

DEVI DAYAL GOEL

BRIJ LAL GOEL

PRAN SABHARWAL

SAT PAL MARWAHA

R.P. MARWAHA

NASHIR NAQVI

UJJAGAR SINGH

BIKRAMJIT SINGH

खून—ए—दिल से पूछिए, खून—ए—जिगर से पूछिए, कितना रोया हूँ ज़माने के लिए।

—जिगर जालन्धरी

FOUR GENERATIONS OF MARWAHA FAMILY

From President's Desk

Salute - Janab Jigar Jalandhri Sahib

“Jigar Jalandhri” is the name who spreads the message of patriotism, communal harmony, universal brotherhood and human values through Urdu poetry. He has been such a personality who begets love, affection and emotional attachment as soon as one comes in contact with him.

My association with Sh. Dharam Paul Marwaha, dates back to our student life when we were pursuing our LLB degree from Punjabi University in 1966. He was very regular, punctual and hard working in his studies. He always used to keep his friends in humorous mood by reciting his “couplets”.

His love for poetry instigated us to hold regular “Mehfils” which was attended by many literature loving personalities like S. Manmohan Singh Joint Commissioner (Excise & Taxation), Shiromani Urdu Sahitkar Satnam Singh Khumar, classical singer Mr. Bindra, Principal Mrs. Kapila, Sh. B.C. Gupta IAS, Dr. Madan Lal Hasija Director (Retd.) Language Deptt. Punjab, Prof. Subhash Sharma, Mr. Viney Malhotra and many others.

I am proud of having such a selfless, honest human being to be a segment of my “Jigar”, who is an author of 10 poetry books and was honoured by large number of literary societies, State Governments and distinguished personalities including Giani Zail Singh -the then President of India, at the national and international levels.

Bal Krishan Singla

Prof. S.R. Sahni, Sh. Bal Krishan Singla & Principal Mohindra College,
honouring Janab Jigar Jalandhri

दिल से निकलेंगे ख्यालों में चले जाएंगे, हम कोई वक्त नहीं हैं कि गुज़र जाएंगे।

—जिगर जालन्धरी

ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਰਛਲ ਕਵੀ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ

ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਰ ਰੰਗ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਰਵਾਨਗੀ, ਮਿਠਾਸ, ਤਰੰਨਮ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਮਾਲ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਘਾਲਣਾ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਮਿਹਰਾਂ ਸਦਕਾ ਜੋ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਸਦਕਾ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਮਕਸੂਦ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚੋਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਡਲਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੁਨਰ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਗਜ਼ਲ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗਜ਼ਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਗਜ਼ਲਗੋਆਂ 'ਚ ਇਹ ਹਨਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਸਰੋਤੇ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਗਰ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਆਪਣਾ ਕਲਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਮੈਂ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਨਸੀਬ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 1975 ਨੇੜੇ ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੌਂਕ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਅਦਬ ਦੀ ਸਾਂਝ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਬਜ਼ਮੇ ਅਦਬ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਸਫੂਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮੁਸ਼ਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਦਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਰਨਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਦਾ। ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ਕਾਰ ਨਾਲ ਨਵਾਜ਼ਿਆ। 'ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ' ਦੇ ਬਾਨੀ ਪੂਜਨੀਕ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਪਰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਾਈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਵੋ ਵੱਡੇ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਜਾਵੋਗੇ।

ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੰਤੂ. ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੰਤ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਅਦੀਬਾਂ ਦੇ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ। ਉਸਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਜਨੀਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਦਸ਼ਤੂਰ ਮਿਲਿਆ।

ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਨੇ ਅਦਾਰਾ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮੂਲੀਅਤ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਸਾਬਕਾ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਂਸਦ ਸ੍ਰ.

ਕਈ ਅਚਾਨਕਾ, ਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਤੇ, ਰਹਮਦਿਲ ਬਾਵਫਾ ਨਹੀਂ ਕਹਤੇ,
ਹਾਲ ਤਨਕਾ ਖੁਦਾ ਹੀ ਜਾਨੇ 'ਜਿਗਰ', ਜੋ ਖੁਦਾ ਕੋ ਖੁਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਤੇ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਅਦਾਰਾ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਵਿਖੇ ਹੀ ਆਯੋਜਿਤ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਲ-ਓ-ਖਾਰ' ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ।

ਜਿਗਰ ਜੀ ਮਿੱਠ ਬੋਲੜੀ ਪਿਆਰੀ, ਨਿਰਛਲ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਅਦੀਬਾਂ ਕਦਰਵਾਨ ਸ਼ੁਗਿਰਦਾਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦ, ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਗਰ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦੇ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਤੇ ਕਵਿਤਰੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੁਸ਼ਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਮਾਣ ਅਤੇ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਬੋਟੀ ਢਾ, ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਗਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਸੰਗੀਤਕ ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਵਾਹ ਵਾਹੀ ਖੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਰਦੂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਰਦੂ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਛਪੀਆਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਣ ਸਿਰਫ ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਨਤਾ ਅਤੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੀਨਾਜ਼ ਮਸਾਨੀ, ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਉਥੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ, ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੰਗੀਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਗਾਇਆ। ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ, ਮਾਸਿਕ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਹਿੰਦੀ ਅੱਖਬਾਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਟਾਈਮ ਟੀ. ਵੀ. ਉਪਰ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਗੇ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੇ ਕਲਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਦੇ ਹਰ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਸ੍ਰੀ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਹਿਨਮਾਈ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੋਨਕੋਰਡੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਵਿਸਕੋਨਸਿਨ) (ਮਿਲਵੌਕੀ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ.) ਦੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਡੇਵਿਡ ਬਾਰਸਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਜਦੋਂ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣਹਾਰ ਬੇਟਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦਿਨੇਸ਼ ਮਰਵਾਹਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੋਵੀਨੀਅਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ, ਸਤਿਕਾਰ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਬਣ ਕੇ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਯਤਨ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਸੁਨੋਹਾ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿਗਰ ਜੀ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਬਖਸ਼ਣ।

ਸ਼ਗਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਦਰਦੀ'

ਉਨਕੀ ਇਜ਼ਤ ਗੁਰੂ, ਵਿਕਾਰ ਗਥਾ, ਉਨਕੀ ਰਾਹਤ ਗੁਰੂ, ਵਿਕਾਰ ਗਥਾ,
ਏ 'ਜਿਗਰ' ਵਕਤ ਕੇ ਬਿਗਡੇਨੇ ਸੇ, ਅਚੇ ਅਚੋਂ ਕਾ ਐਤਾਰ ਗਥਾ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

इंजॉ. दिनेश मरवाह
जनरल सक्तर

एक पिता बेटे की नज़र में

हरदिल अज़ीज़ व उर्दू के प्रसिद्ध एवं लोकप्रिय शायर जनाब जिगर जालन्धरी अंतराष्ट्रीय स्तर के बेहतरीन शायर हैं जिन्होंने अपनी सरल शायरी से लाखों लोगों के दिलों पर राज किया हुआ है। उनके शेराव सुन कर लोग झूम उठते हैं।

कब वो रुकते हैं किसी मंज़िल पे,
जिनको चलने में मज़ा आता है

जलता है पेड़ धूप में साए के वास्ते,
आसां नहीं है रखना किसी को पनाह में।

22 जनवरी को जिगर जालन्धरी साहब का 77वां जन्म दिवस है। जिगर जालन्धरी उर्फ धर्मपाल मरवाहा ने 22 जनवरी 1935 को देसराज मरवाहा व श्रीमती काहन देवी के घर गांव सारंगदेव, तहसील अजनाला, जिला अमृतसर में जन्म लिया। बड़े होने पर जालन्धर आ गए और वहीं से बी.ए.एल.एल.बी. पास की और उर्दू की सबसे ऊँची डिग्री 'अदीब फाजिल' हासिल की। पढ़ने के साथ-साथ उन्हें शायरी का भी शौक बचपन से ही था। इसी लिए उन्होंने 1955 में उर्दू शायरी के उस्ताद पदम श्री जोश मलसोनी की शार्गिंदी कर ली और उन्होंने उनका नाम 'जिगर जालन्धरी' रखा। दुनिया ने कभी सोचा भी नहीं होगा कि इतनी छोटी उम्र में शायरी करने वाला एक दिन विश्व के लोगों के दिलों पर राज करेगा।

फूल में खुशबू बसाना तो खुदा का काम है,
फूल की खुशबू को फैलाना हवा का काम है।

6 मई 1962 को जिगर साहब की शादी श्रीमती कमला से हुई जिसने जिगर साहब की शायरी को आगे बढ़ाने में बहुत मदद की। जिगर साहब के तीन बेटे हुए – दिनेश, अनिल और राजेश जो कि पढ़ लिखकर ऊँचे पदों पर आसीन हैं। कुछ वर्ष जालंधर में बिताने के बाद जिगर साहब पटियाला शिफ्ट कर गए क्योंकि वे पंजाब राज्य बिजली बोर्ड में कार्य करते थे और वहीं से वे 1993 में बतौर डिप्टी सैक्रेटरी रिटायर हुए। पटियाला में ही उन्होंने गुरुबखश कालौनी में अपना निवास स्थान बनाया और उसका नाम मरवाहा काटेज रखा। इतने बड़े पद पर आसीन होने और नामवर शायर होने के बावजूद उन्होंने अपनी जिंदगी को बहुत सरल रखा और कभी शराब, मीट, सिगरेट आदि को छुआ तक नहीं। सिर्फ अपने बच्चों को पढ़ाने और उनको आगे बढ़ाने में महत्वपूर्ण योगदान दिया। आज जिगर साहब के उन्हीं नक्शे कदमों पर ही उनके बेटे चल रहे हैं।

जिगर साहब की काव्य रचनाओं में सोज़—ए—जिगर (1972), लखते जिगर (1979), खून—ए—जिगर (1984), अंदाज़—ए—जिगर (1987) जिसको उस समय के राष्ट्रपति ज्ञानी जैल सिंह जी ने

हर आंख में हम अपनी झलक छोड़ जाएंगे, हर दिल में अपने गम की कसक छोड़ जाएंगे।

हम ढूब कर भी ढूबने वाले नहीं 'जिगर', हर रास्ते पे अपनी चमक छोड़ जाएंगे। —जिगर जालन्धरी

राष्ट्रपति भवन नई दिल्ली में रिलीज़ किया था, दर्द—ए—जिगर (1990), गुलो खार (1992), परवाज़—ए—जिगर (1998), अंदाज़—ए—जिगर (पंजाबी में 2000), गुलो खार (पंजाबी में 2001) शामिल हैं।

शिरोमणी साहित्यकार जनाब जिगर जालन्धरी साहब को मिले अवार्ड में यू.पी. उर्दू अकादमी अवार्ड (1980) व (1985), आल इंडिया मीर अकादमी अवार्ड (1985), पहला साहिर लुधियानवी अवार्ड (1986), राष्ट्रपति ज्ञानी जैल सिंह द्वारा सम्मान (1987), पंजाब सरकार का सर्वोच्च शिरोमणी साहित्यकार अवार्ड (1990), पंजाब सरकार का सिविलियन अवार्ड प्रमाण पत्र (1991), नार्थज़ोन कलचर सेंटर द्वारा अवार्ड (1990 व 1998), पंजाब रतन अवार्ड गवर्नर पंजाब द्वारा (2000), इसके अलावा रोटरी कल्ब जालन्धर, जालन्धर जैसीज कल्ब, चुड़ीकला लिटरेरी अवार्ड और देश की नामवर संस्थाओं ने जिगर साहब को अवार्ड से नवाजा। सन 2000 में दूरदर्शन जालन्धर ने जिगर साहब की जिन्दगी और उनकी शायरी पर फिल्म बनाई जो कई बार जालन्धर और दिल्ली दूरदर्शन केन्द्रों द्वारा दिखाई गई। 1999 में मैनेजमेंट डिवैलपमेंट इंस्टीच्यूट यूरोप और यू.के. ने भी अवार्ड दिया।

जिगर साहब ने अपनी एक संस्था 'बज़मे अदब' बना रखी है जिसके तहत उन्होंने कई मुशायरे और साहित्य गोष्टीयों को आरगेनाईज किया जिसमें भारत और पाकिस्तान के मशहूर शायर शिरकत करते रहे।

लुधियाना की हीरो साईकल फैक्टरी के चेयरमैन श्री ओ.पी. मुंजाल द्वारा प्रकाशित 'हीरो डायरी' में जिगर साहब के पिछले 21 सालों से लगातार गज़लें, नड़में और शेयर प्रकाशित हो रहे हैं। मुंजाल साहब जिगर जालन्धरी को अपनी 'आवाज़' कहते हैं। वो कहते हैं कि जिगर साहब के बिना मैं अधूरा हूँ।

पाकिस्तान से प्रकाशित होने वाली उर्दू पत्रिका 'तख्लीक' में, पंजाब के सरी, हिन्द समाचार, दैनिक भास्कर, अमर उजाला, दैनिक जागरण, द ट्रिबियून, और भारत की मशहूर समाचार पत्र और पत्रिकायों में जिगर साहब की गज़लें और शेयर अक्सर प्रकाशित होते रहते हैं।

जिगर साहब की गज़लों को गायकी के बादशाह श्री जगजीत सिंह और पिनाज़ मसानी ने अपनी खूबसूरत आवाज़ द्वारा गा कर लोगों के दिलों में अपनी जगह बनाई है। आल इंडिया

रेडियो और दूरदर्शन केन्द्रों द्वारा भी जिगर साहब की गज़लें अक्सर सुनने को मिलती रहती हैं।

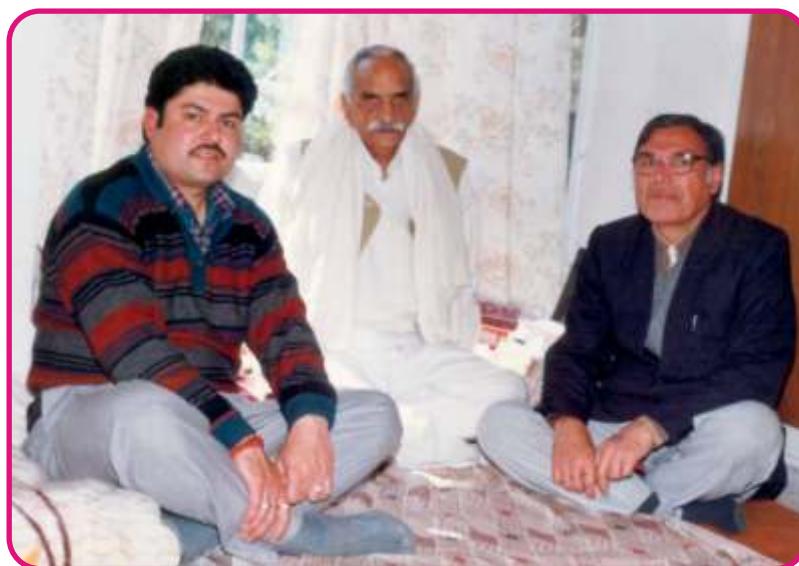
जिगर साहब शायर होने के साथ—साथ प्रमुख का सिमरन भी बहुत करते हैं। इसीलिए उन्होंने भक्त हंस राज जी महाराज (पिता जी) गोहाना वालों से नाम दिक्षा ग्रहण की। उसके बाद जिगर साहब की शायरी में प्रभु का रंग ज्यादा आने लगा।

जिगर साहब के शेयर इतने सरल होते हैं जो कि बच्चों तक को समझ आ जाते हैं और हर इंसान के दिलों दिमाग पर इस कदर छा जाते हैं हर दिल उनको बार बार गुन गुनाने को करता है।

दिनेश मरवाह

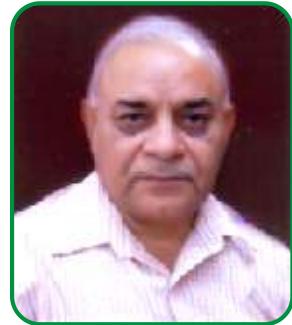
यह तो कुदरत का है असूल कि पेड़ सिर झुकाता है, जब फल आता है,
मगर इंसां की है अजब फितरत, दौलत आती है, सर उठाता है।

—जिगर जालन्धरी

जगजीत के सरीन
निर्देशक रंग दर्पन, पटियाला

जनाब जिगर जालन्धरी नामवर शायरों, अदीबों एवं मीडीया की नज़र में

जनाब 'जिगर' जालन्धरी, अलग अलग मुशायरों में अपनी शायरी का प्रदर्शन अपने विलक्षण अन्दाज़ में करते रहे हैं और उनकी दस पुस्तकों पर नामवर शायर, अदीब एवं मीडीया अपने विचार इस तरह से दर्शाते हैं

'जिगर' जालन्धरी जौहर—ए—काबिल कहे जाने के मुस्तहिक हैं। — पदमश्री जोश मलसियानी 'जिगर' का हर शेयर हुस्ने—मानो और हुस्ने—बयां का आईना दार होता है। — जनाब साहिर स्यालकोटी 'जिगर' के शेयर पढ़ने वाले को अपनी कहानी मालूम होती है—यही कमाल है जिगर में।

— मौलाना अबर अहसनी गन्नौरी 'जिगर' का कलाम बड़ा दिल—नशीं, पुरकशिश और पुरअसर होता है। दिलों—जां को सरुर और आंखों को नूर बख्शता है। — जनाब रत्न पंडोरवी

'जिगर' जालन्धरी ऊर्दू के तहजीबी धागों को अपने अशआर की बुनत में इस्तेमाल करने पर कादिर हैं।

— डाक्टर वज़ीर आग़ा (पाकिस्तान) 'जिगर' के कलाम में झोल, उलझन, पेचीदगी नाम को नहीं, अकसर अशआर तीरो—निश्तर होते हैं जो बगैर याद किए याद हो जाते हैं। — जनाब कैस जालन्धरी

'जिगर' का कलाम अयूब से पाक और शेयरी महासिन का एक पैकरे—जमील है।—जनाब साहिर हुशयार पुरी 'जिगर' के अशआर कारी या सामे के दिल पर फैरन असर करते हैं। — जनाब खुमार बारा बंकवी ख्यालात को खुश—असलूबी से व्यान करना 'जिगर' का हिस्सा है। उनकी शायरी साहिरी है।

—जनाब ऊदे सिंह शायक 'जिगर' जालन्धरी को ज़बानो—बयां, मानी—ओ—लताफ़त और रमज़—ओ—कनाया के इस्तेमाल पर एक फ़न्नी कुदरत हासिल हो चुकी है। —जनाब राम लाल (लखनऊ)

'जिगर' जालन्धरी के कलाम में जज़बात और महसुसात का गुदाज़ है और सोज़—ओ—साज़ भी है। —जनाब कशमीरी लाल ज़ाकिर

पत्र—पत्रिकाओं के विचार

'जिगर जालन्धरी' एक गूंजती आवाज़ का नाम है।

— ट्रिब्यून

'जिगर जालन्धरी' इन्सानी कदरों के शायर हैं।

— इंडियन ऐक्स प्रैस

खूबीयों पर कब असर करती हैं दो एक खामियां, चांद के दागों से उसका हुस्न कम नहीं होता।

—जिगर जालन्धरी

'जिगर' के कलाम आप बीती भी हैं जग बीती भी है इसमें वकालत का नामो निशान नहीं। — हिन्द समाचार
'जिगर जालन्धरी' इन्सानियत के संदेश—वाहक हैं। — चढ़दी कला

'जिगर जालन्धरी' अपने को किसी खास सम्प्रदाय अथवा धर्म से नहीं बांधना चाहते। उन्होंने मानवता धर्म को अपनाया है। — पंजाब केसरी

जिगर की ग़ज़लों, कविताओं और शेरयों में एक ख़ास कसक है। — जन सत्ता
बंदिश की चुस्ती, रवानी, बरजस्तगी—ओ—शागुफ़तगी 'जिगर' की वो मज़मूर्झ ख़सूसियात हैं जो पूरे कलाम में जारी—ओ—सारी। — परवाज़—ए—आदब

'जिगर जालन्धरी' के बारे में यह कहा जा सकता है कि उन्होंने इस तख़ल्लुस को हक़ बजानिब साबित किया है। उर्दू ग़ज़ल में उन्होंने भी ऐसे इज़ाफ़े किए हैं जो इस सिनफ़े सुख़न की बक़ा के ज़ामिन हैं। — पास बान

His poetry is a curious combination of the spirit of unique sensibility and enormous intellectual vitality.
His flight of imagination, grasp over words and idioms, understanding of rhythm, metre and diction are the qualities of his poetry.

THE TRIBUNE, Monday, May 25, 1987

One can only imagine what the poetry loving Mughals of Delhi and the Navabs of Luknow would have said about Jigar's poetry, had they listen to him in their darbars.

THE TRIBUNE, November 24, 1991

Jigar is not aloof from the realities of life, national integration, communal harmony, universal brotherhood and human values are cherished by him and find expression in his poetry.

Indian Express April 6, 1991

रंग दर्पन पटियाला द्वारा आयोजित 'शाम—ए—ग़ज़ल'
में शमा रोशन करते हुए जनाब जिगर जालन्धरी

जशन मनाते हैं मुर्दों का जिन्दों को दफनाने वाले, ये भी प्यासा, वो भी प्यासा, होश कर ए मयखाने वाले।

—जिगर जालन्धरी

वेद प्रकाश गुप्ता
चेयरमैन
पंजाब राईटर्स फोरम
पटियाला

शायरी और अदबी जिन्दगी की अजमत का दर्पण जनाब जिगर जालन्धरी

सुननी ही पड़ेगी तुम्हें सुननी ही पड़ेगी
आवाज़—ए मोहब्बत है यह आवाज़—ए मोहब्बत

पंजाब में गहरे आतंकवाद के दिनों में जब जिन्दगी मैत के हाथों हर वक्त डरी और सहगी रहती थी, ऐसे नाजुक वक्त में आपसी भाईचारे की चाहत को मज़बूत करने के मकसद से हम चंद दोस्तों ने मिल कर पंजाब राईटर्स फोरम की बुनियाद डाली और उसी बैनर के नीचे पटियाला सैटरल लाइब्रेरी के लैक्वर हाल में 1988 के नवम्बर के महीने में 'खून पुकारेगा आस्तीन का' के नाम से एक त्रिभास कवी सम्मेलन का योजन किया, जहां पंजाब और नज़दीक के इलाकों के नामवर शायर और कवियों ने एक मुशायरे में पंजाब की अजमत और विरसे को मज्जमून बना कर अपने अपने कलाम पेश किये।

इस मुशायरे की सदारत उस वक्त के पंजाब के परधान सरदार बेअंत सिंह और चंडीगढ़ में छाया होने वाले मशहूर हिन्दी अखबार जन सत्ता के एडिटर साहिब को बुलाया गया था।

उस मुशायरे में एक बहुत ही संजीदा और खूबसूरत नोजवान शायर को कलाम पेश करने के लिए दावत दी गई तो उन्होंने मुशायरे की नज़ाकत और माहौल को मुख्तिब करते हुए अपना पहला शेयर पढ़ा।

बंद कमरे में मेरी सांस घुटी जाती है। खिड़कीयाँ खोलूँ तो जहिरीली हवा आती है
उन्होंने फिर कहा

क्या हवा से भी यहाँ डरते हैं सब लोग 'जिगर', जिस मकान को देखता हूँ उसीकी खिड़की बंद है
पलट आये बहाके हम दो अश्क, लाशें जलती रहीं चिताओं में।

सांस भी हम न ले सके खुल कर, किस कदर थी घुटन फिजाओं में।

वक्त से पहले कोई मरता नहीं यह सौच कर, कातिलों के दरमियां मैं जिन्दगानी ले गया।

यह तमाम शायर उस वक्त के हालात और मजबूर जिन्दगी को दर्शा रहे थे। यह वो वक्त था जब सच कहने वाले भी सच कहने से कतराते थे मगर जिगर तो कातिलों को ललकार रहा था।

किसी भी इन्सान को देखना, परखना और उसके नज़दीक आने के लिए किस्मत से कभी कोई अच्छा मौका मिल पाता है और इस मुशायरे में जिगर की अटूट दोस्ती, कुदरत ने वरदान के तौर पर मुझे बक्षी।

दिल में तेरी याद से है रौशनी, आँख रोशन है तेरी तस्वीर से।
काम ही इन्सान की पहचान है, देखीए मैमार को तामीर से।

इस मुलाकात के बाद हम लोगों ने 'बज़े अदब' के नाम से एक मंच पर जिगर साहब, श्री बाल क्रिशन सिंगला, स. जगजीत सिंह दर्दी और श्री मदन लाल हसीजा जैसे दोस्तों के घर में छोटी छोटी निसिस्तों का सिलसिला जारी कर दिया।

उनकी रहनुमाई में बहुत सी अदबी और सहरी सरगर्मिया याद आ रही हैं। वो लिखते वक्त जिन्दगी की सच्चाईयों को नापते थे। उसके हर पहलु को अपना मजमून बनाते थे। देश भक्तों, पीर पैगंबरों, और गुरुओं की शान में कहा उनका हर शेयर सजदा—ए—इबादत ही कहा जा सकता है।

मैं नहीं जानता कि जिगर की अज़मत को मैं कैसे सजदे करूँ बस इतना ही कहता हूँ कि—

याद आती है मुझे सोहबतें यारां जिस वक्त,
लग के दीवारों से रो लेता हूँ तन्हाई मैं।

वेद प्रकाश गुप्ता

गैर नीचा खुद—ब—खुद हो जाएगा, खुद को पहले, उससे ऊँचा कीजीए।

—जिगर जालन्धरी

ਡਾ. ਮਦਨ ਲਾਲ ਹਸੀਜਾ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ (ਰਿਟਾ.)

ਛੁਲੋਂ ਕੀ ਤਰਹ ਹੈ ਮਹਿਕ ਉਨਕੀ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ਼

ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਬਸ ਕਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਉਸ ਸਪਸ਼ਟਵਾਦੀ, ਮਾਨਵਤਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਦਮਸ਼੍ਵਰੀ ਜਨਾਬ ਜੋਸ਼ ਮਲਸਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਮ ਪਾਲ ਨੂੰ “ਜਿਗਰ” ਦਾ ਤਖ਼ਲਸ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਾਇਰ “ਜਿਗਰ ਮੁਗਾਦਾਬਾਦੀ” ਵੀ ਆਪਣੇ ਫਨ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਬਾਖੂਬੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ “ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ” ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਿਉਂ ਜੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੀ.ਐ.ਵੀ. ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਬਚਪਨ ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਵਿੱਚ ਬੀਤਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇੱਕ ਇਸਲਾਮੀਆ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸਿੱਖੋਂ ਕੀਤੀ ਉਰਦੂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲਗਾਕੇ ਅੱਜ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਿਗਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਮਕਬਲੀਅਤ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਉਰਦੂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ “ਤਖ਼ਲੀਕ” ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਕੁਲ 500 ਸ਼ਿਆਰ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸ਼ਿਆਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਲਈ ਇਹ ਫਖਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਦੋ ਸ਼ਿਆਰ ਕੇਵਲ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਦੇ ਸਨ:

ਜਲਤਾ ਹੈ ਪੇੜ ਧੂਪ ਮੌ ਸਾਏ ਕੇ ਵਾਸਤੇ, ਆਸਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਖਨਾ ਕਿਸੀ ਕੋ ਪਨਾਹ ਮੌ।
ਅਤੇ

ਯਾ ਰੱਬ! ਅਗਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋ ਗੁਨਾਹ ਸੇ, ਕਿਆ ਵੋਹ ਵੀ ਲਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ ਫਰਦੇ ਗੁਨਾਹ ਮੌ।

ਜਿਗਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਈ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਜਿਗਰ ਜੀ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਮਾਨਵਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਥਾਹ ਦਰਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਜ਼ਹਿਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਰੱਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਜਿਗਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼-ਏ-ਬਿਆਨ ਅਤਿ ਸਰਲ, ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਚੀਰ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਹਰਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀਲਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਜਿਗਰ ਤੋਂ ‘ਇੱਕ ਹੋਰ, ਇੱਕ ਹੋਰ’ ਸ਼ਿਆਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸੀਰੀਅਸ ਮਸਲਾ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਮ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਬਾਸੇਕਾ ਸ਼ਿਆਰ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਬਕਾਵਟ, ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਟੈਂਸ਼ਨ ਇੱਕਦਮ ਦੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਜੇਕਰ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਸ਼ਿਆਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਸ ਫਿਰ ਐਵੇਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਰਗ ਤੇ ਹੱਥ ਪਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰੀ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਪੈਂਦੀ ਅਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਕਈ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਬਸ ਬਾਸੈਂਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕਰਮੀਆਂ ਦਾ ਜੁੱਟ ਮੇਰੇ ਢੁਡਕਾਰੀ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਉਮੜਦਾ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਰੂਪ ਪਾਰ ਲੈਂਦੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਲਮ ਹੋਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ‘ਆਪ-ਬੀਤੀ’ ਜਾਪਦੀ। ਉਹ ਕਿਸੀ ਸੰਪਰਦਾ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਬੈਸਡਰ ਹਨ:

“ਪਾਊਂ ਫੈਲਾਨੇ ਹੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਮੌ ਤੋ ਯੇ ਭੀ ਸੋਚ ਲੇ, ਹਾਥ ਫੈਲਾਨੇ ਪੜ੍ਹੇਂਗੇ, ਪਾਊਂ ਫੈਲਾਨੇ ਕੇ ਬਾਦ।”

ਤਮਾਮ ਤੁਸੀਤ ਇਕਟੇ ਰਹੇ ਮਗਰ ਫਿਰ ਭੀ, ਗੁਲ ਔਰ ਖਾਰ ਕੀ ਆਪਸ ਮੌ ਦੋਸਤੀ ਨ ਹੁੰਡੀ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

ਦਹਿਸਤਗਰਦੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਿਗਰ ਦਾ 'ਜਿਗਰ' ਚੀਕ ਚੀਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ:

"ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਮੌਂ ਮੇਰੀ ਸਾਂਸ ਘੁਟਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਖੋਲ ਦੂੰ ਤੋ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਹਵਾ ਆਤੀ ਹੈ।"

"ਕਿਆ ਹਵਾ ਸੇ ਭੀ ਡਰਤੇ ਹੈਂ ਸਭ ਲੋਕ, ਅੈ ਜਿਗਰ ਜਿਸ ਮਕਾਨ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ, ਉਸਕੀ ਖਿੜਕੀ ਬੰਦ ਹੈ।"

"ਹਰ ਆਂਖ ਮੌਂ ਸੈਲਾਬ ਹੈ, ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਫੁਲੋਂ ਕੀ ਤਰਹ ਜਿਸਕੀ ਮਹਿਕ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਥੀ,
ਸੋਲੋਂ ਮੌਂ ਵੋਹ ਪੰਜਾਬ ਹੈ, ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ।"

"ਹਸਰਤੋਂ ਕਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਦਰ ਦਿਲ ਮੌਂ ਹਜੂਮ, ਸਾਂਸ ਰਾਸਤਾ ਢੂੰਢਤੀ ਹੈ ਆਨੇ ਜਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ।"

ਇਸ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਫਟਕਾਰ ਲਾਉਣੇ ਨਹੀਂ ਇਜਕਦਾ, ਜਿਹੜੀ 'ਤਲਵਾਰ'
ਨੂੰ 'ਪਿਆਰ' ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹਲ ਕੱਢਣ ਲਈ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕਾਰੇ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਆਦਮੀ, ਆਦਮੀ ਸੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਯੇ ਕੈਸੀ ਹਵਾ, ਦੇਖਨਾ।

ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਸੇ ਸੁਲਝਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਔਰ ਉਲਛੇਗਾ ਯੇ ਮਸਲਾ, ਦੇਖਨਾ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ:

"ਧੂਪ ਮੌਂ ਖੁਦ ਜਲੀਏ ਪੇੜੋਂ ਕੀ ਤਰਹ, ਦੂਸਰੋਂ ਪਰ ਅਪਨਾ ਸਾਇਆ ਕੀਜੀਏ।

ਗੈਰ ਨੀਚਾ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਖੁਦ ਕੋ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਸੇ ਉੱਚਾ ਕੀਜੀਏ।"

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ:
ਜੇ ਲੋਕ ਵਤਨ ਕੇ ਲੀਏ ਮਿੱਟੀ ਮੌਂ ਮਿਲੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਲੋਗਾਂ ਕੀ ਮਿੱਟੀ ਸੇ ਯਹਾਂ ਫੂਲ ਖਿਲੇ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੰਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਖੂਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਖੂਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ
ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਗਰ ਸਾਹਬ ਦਾ:

ਅਗਰ ਪੜੋਸੀ ਕੇ ਘਰ ਕਾ ਚਿਰਾਗ ਜਲਤਾ ਹੈ, ਅੰਧੇਰਾ ਕੁੱਛ ਤੋ ਮੇਰੇ ਘਰ ਸੇ ਭੀ ਨਿਕਲਤਾ ਹੈ।

ਬਾਤ ਜੋ ਹਕ ਕੀ ਹੈ, ਹਕ ਵਾਲੇ ਸੁਨਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਲੋਗ ਬੇਸ਼ਕ ਤਨ੍ਹੇ ਸੂਲੀ ਪਰ ਚਢਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਗਰ ਬਿਨ੍ਹੁਂ ਨਸ਼ਾ ਕੀਤਿਆਂ ਇੰਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਾਇਰੀ ਲਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੰਗਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ਗੋ, ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਧਾਰਮਕ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਇਨਸਾਨ, ਜਿਸਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸੁਰੂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨੂਰ ਵੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ:

“ਦਾਮਨ ਅਗਰ ਹੈ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਖਾਸ ਅਹਿਮਿਅਤ ਰਖ, ਇਸਮੇਂ ਜ਼ਰਾ-ਸਾ-ਦਾਗ ਛੁਪਾਇਆ ਨਾ ਜਾਏਗਾ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਉੱਤੇ ਬੜਾ ਹੀ ਮਾਣ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰੁਸ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਗਰ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਇਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਕੋਈ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਯਾਦ ਆਤਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਦਾ ਸਬਰ ਵ ਕਰਾਰ ਜਾਤਾ ਹੈ

ਹਾਇ ਕਮਬਖ਼ਤ ਨਾ-ਉਮੀਦੀ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਜੀਨਾ ਭੀ ਕਰ ਦਿਆ ਹੈ ਹਰਾਮ।

ਇਤਨਾ ਤੋਂ ਵੇਂ ਭੀ ਮੁਝ ਕੋ ਸਤਾਤੇ ਨਾ ਥੇ, ਜਿਤਨਾ ਸਤਾ ਰਹਾ ਹੈ ਖਿਆਲ ਉਨ ਕਾ ਆਜ ਕਲ

ਹਮ ਆਜ ਤਕ ਨਾ ਤੁਮ ਕੋ ਭੁਲਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਤੁਮ ਨੇ ਹਮਕੇ ਦਿਲ ਸੇ ਭੁਲਾਇਆ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਰ
ਮੁਹਬਤ ਮੌਂ ਕੋਈ ਇਤਨਾ ਭੀ ਕਿਉਂ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਕਿ ਜੀਨਾ ਏਕ ਤਰਫ਼ ਮਰਨਾ ਏਕ ਤਰਫ਼ ^{ਉਸੇ} ਦੁਸ਼ਵਾਰ ਹੋ ਜਾਏ।

ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੱਥ ਉਰਦੂ ਜ਼ਬਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਚੁਸਤ ਹੈ। ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਸਲਾਮੀਆ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਵਧਰਮ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰੇਮ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਦਰਦ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਇੰਨੀ ਮਕਬੂਲ ਹੋਈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੰਗ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਰਦੂ/ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਉਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਉਰਦੂ ਨਾ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸ਼ਿਆਰ ਨਾਲ ਲਿੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਰ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਮਿਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਅਰਪਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸਰਵਉੱਚ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਲਾ ਅਫਸਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ 10 ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿੱਖਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਜਿਗਰ ਦੇ ਸਿਰ ਸੱਜਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸ਼ਾਇਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ/ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰੰਤੁ ਇਨਾਮਾਂ/ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਹੋੜ ਹੀ ਲੱਗ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾ/ਸਰਕਾਰ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਕੱਦ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਫਲਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪਰੰਤੁ ‘ਜਿਗਰ’ ਦਾ ਜਿਗਰ ਵੀ ਐਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸ਼ਨ ਦੀ ਝੜੀ ਵਾਂਗ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਦੇ ਵੀ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦੀ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸ਼ਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਕਰਨੋਂ ਨਹੀਂ ਥੰਮੇਂਦਾ:

ਕਬ ਵੋ ਰੁਕਤੇ ਹੈਂ ਕਿਸੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪਰ, ਜਿਨ ਕੋ ਚਲਨੇ ਮੌਂ ਮਜ਼ਾ ਆਤਾ ਹੈ।

ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਹਿਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਤਿ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸ਼ਰਣਮ ਦੇ ਸਾਧਕ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਹੰਸ ਰਾਜ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨੋਹ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਚਰਣ ਗਾਏ-ਬ-ਗਾਏ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ‘ਮਰਵਾਹਾ ਕਾਟੇਜ਼’ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ, ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਕਈ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਜਿਗਰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਮਨੋਜ਼ ਲਾਲ ਹਸੀਜਾ

ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਲੇ ਕੇ ਮੁੜੋ ਆਪ ਦਗਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਕਮੀ ਸੋਚਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਾ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਕਿਧਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ।

ਇਥੇ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਜਿਗਰ ਕਿਧਾ ਹੋ ਤਵਕਕੇ ਹਮ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਜੋ ਏਹਸਾਨ ਜਤਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ

ਇਕ ਸੋਸ਼ਟੀ ਸ਼ਾਇਰ, ਸੋਸ਼ਟੀ ਇਨਸਾਨ
ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਟੀ ਦੋਸਤ

“ਉਨਕੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਮੇਂ ਜਬ ਸਭ ਕੁਛ ਕਹਿ ਗਿਆ,
ਦਿਲ ਨੇ ਮੁਝ ਸੇ ਕਹਾ, ਬਾਕੀ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਰਹਿ ਗਿਆ।”

ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ੇਅਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੰਪਰਕ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੰਮਪਲ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਆ ਆਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਇੱਕੋ ਦਫ਼ਤਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਦਬੀ ਜੋਕ-ਸੌਕ ਕਰਕੇ ‘ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ’ ਅਦਬੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਸੰਬੰਧ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ (ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ) ਜਲੰਧਰ ਨਾਲ ਬਤੌਰ ਸ਼ੋਕੀਆ ਡਰਾਮਾ ਆਰਟਿਸਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੁੜ੍ਹਾ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਪਦਮਸ਼੍ਵਰੀ ਜਨਾਬ ਜੋਸ਼ ਮਲਸਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਜਨਾਬ ਰਘਵੀਰ ਦਾਸ ਸਾਹਿਰ ਸਿਆਲਕੋਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਖ਼ਲਸ ‘ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ’ ਵੀ ਜਨਾਬ ਜੋਸ਼ ਮਲਸਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ।

ਸੰਨ 1962 ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੈਡ ਆਫਿਸ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਪਬਲੀਸ਼ਟੀ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੈਡ ਆਫਿਸ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਚੋਲੀ-ਦਾਮਨ ਦਾ ਸਾਥ ਰਿਹਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਲੰਚ ਬਰੇਕ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮਾਂ ਕਾਲੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਮੱਥਾ ਟਕਣ ਜਾਂਦੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਆਂਦੇ-ਜਾਂਦਿਆਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਤੇ ਅਦਬ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ। ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਗਜ਼ਲ ਜਾਂ ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਹਿਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪਿਛਲੇ 10 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਉਰਦੂ ਅਖਬਾਰ ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਜਨਾਬ ਡਾ. ਨਾਸ਼ਰ ਨਕਵੀ, ਮੁਖੀ ਉਰਦੂ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਬੂਨ “ਉਰਦੂ ਜੁਬਾਨ ਅਤੇ ਅਦਬ” ਵਿੱਚ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਨੂੰ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਾਇਰਾਂ/ਅਦਬੀਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਡਾ. ਇਕਬਾਲ, ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼, ਖੁਵਾਜ਼ਾ ਅਹਿਮਦ ਅਬਾਸ, ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰ, ਸਰਦਾਰ ਅੰਜਸ਼ ਆਦਿ ਸ਼ਾਇਰਾਂ/ਅਦਬੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਮਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਿਫ਼ਤ ਇਹ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਦਿਲ ਟੁੰਬਵੇਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਲਾਮ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੀਨਾਜ਼ ਮਸਾਨੀ ਵਰਗੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਗਾ ਕੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੇਡੀਓ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ, ਮੈਡਮ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਸਟਾਰ ਗਾਇਕ ਸੁਮੰਗਲ ਅਰੋੜਾ, ਮੈਨਾ ਮੌਦਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੰਸੀਪਲ ਅਰਵਿੰਦ ਮੌਦਗਿੱਲ, ਡਾ. ਅਖਿਲੇਸ਼ ਹੈਪੀ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਗਾ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ‘ਬਜ਼ਮੇ ਅਦਬ’ ਹੈ ਜੋ ਕਲਾਪ੍ਰੇਸੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਗਲਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ. ਰਾਏ ਮੰਗਲਾ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ.ਪੀ. ਜੋਸ਼ੀ, ਜਨਾਬ ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਡਾ. ਐਮ.ਐਲ. ਹਸੀਜਾ, ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਬੋਅੰਡ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਾਬ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ ਆਦਿ ਅਦਬ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਕਈ ਸਾਲ ਤੱਕ

ਕਵਰ ਮੋਂ ਤਡ੍ਹਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਫਿਰ ਏ ਕਧਾਮਤ, ਸਰ ਕੇ ਭੀ ਇੱਥਾਨ ਕੋ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

ਅਦਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਵਾਰਡੀ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ, ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਉਰਦੂ ਅਦਾਰਿਆਂ/ਅਕਾਦਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕਈ ਅਵਾਰਡ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਥੀਏਟਰ ਆਰਟਸ ਸੋਸਾਇਟੀ (ਨਟਾਸ) ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੇਬਾਕ ਰਾਏ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਨਟਾਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਤਿੰਨ ਬੇਟੇ, ਬੜੇ ਦਿਨੇਸ਼, ਮੰਝਲੇ ਅਨਿਲ ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਅੱਜ ਉਚ ਪਦਵੀਆਂ ਤੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਲਾ ਜਗਤ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਤਕਾਰਿਤ ਉਹਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੜ੍ਹਬਾਰਾਂ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਆਪਣੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉਂਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਰਦੂ ਅਦਬ ਨੂੰ ਨ੍ਹੇਮਤਾਂ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ.....ਨਮਸਕਾਰ।

ਪ੍ਰਾਣ ਸੱਭਰਵਾਲ

ਗੁਜਰਾਤ

ਆਦਮੀ ਕੋ ਅਗਰ ਖੁਦਾ ਕਹਿਏ,
ਫਿਰ ਬਤਾਓ, ਖੁਦਾ ਕੋ ਕਿਧਾ ਕਹਿਏ?
ਜਬ ਜੁਮਾਨੇ ਕੇ ਸਾਥ ਚਲਨਾ ਹੈ,
ਕਿਧੋਂ ਨ ਪਤਥਰ ਕੋ ਆਈਨਾ ਕਹਿਏ?
ਮਰ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜ਼ਮੀਰ ਲੋਗਾਂ ਕਾ,
ਜੋ ਭੀ ਜੀ ਚਾਹੇ ਆਪਕਾ ਕਹਿਏ?
ਦੰਦ ਕੀ ਜਬ ਕੋਈ ਦਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ,
ਕਿਧੋਂ ਨ ਫਿਰ ਦੰਦ ਕੋ ਦਵਾ ਕਹਿਏ?
ਕੁਤਰੇ ਕੁਤਰੇ ਕੋ ਹਮ ਤਰਸਤੇ ਹੈਂ,
ਤੇਰੀ ਦਰਧਾ—ਦਿਲੀ ਕੋ ਕਿਧਾ ਕਹਿਏ?
ਇਸ ਜੁਮਾਨੇ ਮੇਂ ਜੀਨੇ ਵਾਲਾਂ ਕੋ,
ਆਫ਼ਰੀਂ ਕਹਿਏ ਮਹਰਬਾ ਕਹਿਏ।
ਸਾਬ ਕੇ ਚੇਹਰੋਂ ਪੇ ਨਕਲੀ ਚੇਹਰੇ ਹੈਂ,
ਅਸਲ ਮੇਂ ਕੋਈ ਕਿਧਾ ਹੈ, ਕਿਧਾ ਕਹਿਏ।
ਹੈ ਇਸੀ ਮੇਂ ਸਲਾਮਤੀ ਅਪਨੀ,
ਰਹਯਨੋਂ ਕੋ ਭੀ ਰਹਨੁਮਾ ਕਹਿਏ।
ਕੌਨ ਸੇ ਹਮ ਮੀ ਇਤਨੇ ਅਚੇ ਹੈਂ,
ਕਿਧੋਂ ਕਿਸੀ ਕੋ 'ਜਿਗਰ'! ਬੁਰਾ ਕਹਿਏ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਧਰੀ

ਗੁਜਰਾਤ

ਜੋ ਭੀ ਕਾਗੁਜ਼ ਪੇ ਉਤਾਰੀ ਸੂਰਤ,
ਬਨ ਕਰ ਉਮਰੀ ਵੋ ਤੁਸ਼ਹਾਰੀ ਸੂਰਤ।
ਹਮਨੇ ਸੂਰਜ ਕੀ ਤਰਹ ਜਲ ਜਲ ਕਰ,
ਇਕ ਜੁਮਾਨੇ ਕੀ ਨਿਖਾਰੀ ਸੂਰਤ।
ਅਵ ਯੇ ਸੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸੂਰਤ ਮੋਂ,
ਨਜ਼ਰ ਆਤੀ ਹੈ ਤੁਸ਼ਹਾਰੀ ਸੂਰਤ।
ਸ਼ਮਾ ਇਕ ਰਾਤ ਸੇ ਆਗੇ ਨ ਬਢੀ,
ਕੌਨ ਜਲਤਾ ਹੈ ਹਮਾਰੀ ਸੂਰਤ?
ਧੇ ਖੁਤਾ ਫੁਨ ਕੀ ਹੈ, ਪਤਥਰ ਕੀ ਨਹੀਂ,
ਨ ਬਨੀ ਤੁਮਸੇ ਜੋ ਪਾਰੀ ਸੂਰਤ।
ਕਭੀ ਪਤਥਰ ਕੋ ਨ ਪਤਥਰ ਸਮਝੂ,
ਉਸਮੇਂ ਬਸਤੀ ਹੈ ਤੁਸ਼ਹਾਰੀ ਸੂਰਤ।
ਏ 'ਜਿਗਰ'! ਵਕਤ ਕੀ ਸੂਰਤ ਪੇ ਨ ਜਾ,
ਕਬ ਬਦਲ ਲੇ ਧੇ ਮਦਾਰੀ ਸੂਰਤ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਧਰੀ

ਹਮ ਤਨ੍ਹੀਂ ਕੇ ਲਿਏ ਹੈਂ ਯਹ ਤੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਮਾਰ, ਵੋ ਹਮਾਰੇ ਹੀ ਲਿਏ ਹੈਂ ਯਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋ ਨਹੀਂ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਧਰੀ

Dr. Naresh Raj
Gen. Secretary
New Mehak Cultural Forum, Patiala

ICONOCLAST JIGAR JALANDHRI

Jigar Jalandhri's real name is Dharam Paul Marwaha. Jigar is his nom de guerre. He was born in a high class family in village Sarangdev, district Amritsar in 1935 on January 22. At the time of partition this village went to Pakistan and therefore the family shifted to Jalandhar. He studied at Sain Das School and DAV College at Jalandhar. He jointed Punjab Electricity Board and rose to the level of Deputy Secretary. He passed honours in Urdu and then BA, LL.B also.

It was Faiz Ahmed who created interest of Urdu poetry in him. Mr. Ahmed encouraged him to write and made corrections. After sometimes, he went to Punjabis illustrarious poet Pandit Labu Ram Josh Malsiani. Josh found in him a spark and provided him guidance. It was Josh who suggested noon de gueree in order to distinguish it from the great Urdu poet, Jigar Jalandhri.

The Sarang Dev, his native village was located on the bank of majestic Ravi. This provided him environment which helped in enriching his mental faculty. Most of Urdu poets are the disciples of Bacchus but Jigar seeks no help from bacchus.

Ghazal was his main forte but he has many favourite "qatas" to his credit.

Any state will be proud in having a poet of the caliber of Jigar and Punjab is fortunate in having Jigar. To date he has 10 compilations of his compositions which have enriched Urdu literature. These are:

"Soj-e-Jigar", "Lakht-e-Jigar", "Andaz-e-Jigar", "Dard-e-Jigar", "Khoon-e-Jigar", "Parwaj-e-Jigar", "Gul-o-khar", "Andaz-e-Jigar" has been published in Devnagari script. It was released by the then President of India Giani Zail Singh on February 27, 1987.

His poetry presents a particular social content which we need so much today. There are witty and satirical verses in his compositions which give the message of brotherhood. Jigar is essentially a poet of humanism. There is curious combination of spirit of unique sensibility and weighty intellectual vitality. The reader is felicitated to have some across lofty imagination.

*"Wo jo hasil na ho ibadat se,
Mang kar dekheyе mohabat se
Yarab who log konsi basti me ja base
Mar mitte thaе jo apne asulon ke waste."*

Jigar's poetry is of course full of novel experiences and new messages, yet it is not

हर दिल यहाँ बेताब है, मालूम नहीं क्यों, हर आँख में सैलाब है मालूम नहीं क्यों।

—जिगर जालन्धरी

completely free from traditions. The following couplet illustrates what has been said:

*“Katal karne ko mujhae ik ada kafi hai
Aap kyon haath main shamshir liye phirte hain”*

Jigar is prophet of love and good deeds. He says:

*“Pyar ka ahtram kar ke to dekh
Zindagy is ke naam kar ke to dekh
Dil ki taskeen dhundane wale
Tu koi nek kam kar ke to dekh.”*

We always find him standing firmly on the ground. He does not try to soar want only in the skies. His language is simple. He wrote mostly in short metres (bahar). One is surprised to find that Jigar had made use of even ezafet very rarely. I end this discourse with the following couplets of Jigar.

*“Zindari phool bhi hai shabnam bhi,
koi hasta hai, koi rota hai”
“Tu har jagah mojud hai jin ko yeh khabar hai,
Woh kaba nahi jate, woh shivale nahi jate”.*

Dr. Naresh Raj

ग़ज़ल

सोचता है रात दिन हमको मिटाने के लिए,
बन गये रस्म—ए—मोहब्बत हम ज़माने के लिए।
हसरतों का हो गया है इस कदर दिल में हजूम,
सांस रास्ता ढूँढती है आने जाने के लिए।
रुठिए तो किस भरोसे पर किसी से रुठिए,
कौन है जो आयगा हमको मनाने के लिए।
जिन पे साया करते करते पेड़ बूढ़ा हो गया,
उफ—वो ही बेताब हैं उसको मिटाने के लिए।
खून—ए—दिल से पूछिए, खून—ए—जिगर से पूछिए,
कितना रोया हूं ज़माने को हंसाने के लिए
उनको चुनते चुनते मैने उम्र सारी काट दी,
नाम को थे चार तिनके आशियाने के लिए।
काटनी मुश्किल नहीं खारों की सोहबत में ‘जिगर’!
हो कलेजा भी गुलों का मुस्कराने के लिए।

—जिगर जालन्धरी

ग़ज़ल

हम भी आए हैं तुम्हारे शहर से,
देखते हो क्यों निगाह—ए—कहर से।
दुश्मनों को मारती है दुश्मनी,
मरते हैं ये सांप अपने ज़हर से।
दरिया इतना बह गया जज़बात में,
बूँद—बूँद अब मांगता है नहर से।
आदमी को रोज़ मारे आदमी,
कौन डरता है खुदा के कहर से।
प्यास से हमने बुझाई अपनी प्यास,
एक कृतरा भी न मांगा नहर से।
जो भी अमृत बांटता है उम्र भर,
उसको दुनिया मारती है ज़हर से।
गांवों में पगली हुई फिरती है मां,
आया है बेटे का ख़त शहर से।
कल जो कहता था बड़ा तैराक हूं
आज उसकी लाश निकली नहर से।
सच का दामन हम न छोड़ेंगे ‘जिगर’,
हम निकाले जाएं बेशक शहर से।

—जिगर जालन्धरी

वक्त हर वक्त चलता रहता है, ये मुसाफिर कभी थका ही नहीं,
मंज़िलों पर मेरी निगाहें हैं रास्तों को मैं देखता ही नहीं।

—जिगर जालन्धरी

THE TRIBUNE

THE TRIBUNE, MONDAY, MAY 25, 1987 (7)

Messenger of humanism

From V. P. Prabhakar

PATIALA: Winner of several awards, the 32-year-old Jigar Jalanderi has carved a niche for himself not only in Urdu literature but also in the hearts of Urdu-loving people.

Jigar Jalanderi has been writing for the past 22 years. His poetry has a particular social content which is true need of the time. It is witty and satirical sometimes and gives the message of equality and brotherhood so essential in today's political concept of the State. In fact, he has touched almost all aspects of human life.

Born in a middle class family of Sarang Dev village in Amritsar district in 1955, Jigar Jalanderi, whose real name is Dharan Pal Marwala, has no real literary background of Urdu literature. His father and grandfather did have interest in Urdu literature, but they had never taken to writing. It was just confined to reading.

When Sarang Dev went to Pakistan, his family shifted to Jalandhar. He was in class fifth then. He studied at Saini Doss School and joined D.A.V. College. However, he

had to leave college because of the illness of his father and joined the Punjab State Electricity Board. He continued the study privately and did IIT and Aitch Patel.

His teacher, Fazl Ahmed, who himself was a poet, was responsible for creating interest in him for Urdu poetry. He would encourage him to write and also make corrections. However, Jigar considers famous poet Iqbal Maloom as his real guru who encouraged him a lot by providing proper guidance. He also received assistance from Qasim Sialkoti.

He translated Pope's poem "A Man," which was published in a Jalandhar newspaper in 1980. His own poems started appearing in various publications from 1970.

After this there was no looking back for Jigar and he has to date authored four books of poems, namely, Soor-e-Jigar, Lakhi-e-Jigar, Khos-e-Jigar and Andaz-e-Jigar. The last book is published in Hindi in Devanagari script. It was released by the President, Giani Zail Singh. This was perhaps done on the advice of many advisers who are not so conversant with the

Urdu script but are interested in his poetry.

Jigar has also won many awards, including the U.P. Urdu Akademii Award in 1980 and 1985, the Panjab Government award in 1981 and the Imtiaz-e-Noor Award from the

Urdu Academy. He is also interested in his poetry.

He translated Pope's poem "A Man," which was published in a Jalandhar newspaper in 1980. His own poems started appearing in various publications from 1970.

After this there was no looking

back for Jigar and he has to date authored four books of poems,

namely, Soor-e-Jigar, Lakhi-e-

Jigar, Khos-e-Jigar and Andaz-e-

Jigar. The last book is published in

Hindi in Devanagari script. It was

released by the President, Giani

Zail Singh. This was perhaps done

on the advice of many advisers

who are not so conversant with the

Urdu script but are interested in

his poetry.

His poetry is a curious combi-

nation of the spirit of unique sensi-

tivity and enormous intellectual

vitality. His flight of imagination

grasp over words and idioms

understanding of rhythm, met-

re and diction are qualities of his

poetry.

His many literary and educational

works have been broadcast or tele-

vised from A.T.S. and Doordarshan

and have been published in

here are a few famous in his various ghazals.

Dhoop man khad pero si tarah,

Doosron par agra say

joy,

Gair neeche khad hai

lo jega,

Khud ko pehle or us un-

hi jiga.

Paon phailne kar main

main to yeh the nade,

Hath phailne parne

paon phailne ke hand.

Hazaron ka ho gaya haq

qada dil main intum,

Sans rasta dhoondha

i same jaane ke liy

His poetry is a curious combi-

nation of the spirit of unique sensi-

tivity and enormous intellectual

vitality. His flight of imagination

grasp over words and idioms

understanding of rhythm, met-

re and diction are qualities of his

poetry.

His many literary and educational

works have been broadcast or tele-

vised from A.T.S. and Doordarshan

and have been published in

भारत देश हमारा

27-8-1990

दैनिक भारत देश हमारा परिवाला

सारंगदेव का राहीः जिगर जालंधरी

"जोके जिगर", जिसे जिगर, हूने बिपात,

जलंधर का जिगर और अब इसे जिगर जालंधरी

जालंधरी के जलंधर जिगर जालंधरी के नाम से प्रदान

कियो जिगर जालंधरी का एक अपना चित्ता

इस इन दो वर्षों में इस दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

जिगर जालंधरी की एक अपनी

विद्युतीय विद्या की दृष्टि से

</div

ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਸ਼ਨ-ਏ-ਜਿਗਰ ਕਮੇਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਉਰਦੂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 77ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕੀ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਾਇਰਾ “ਏਕ ਸ਼ਾਮ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਕੇ ਨਾਮ” ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਮ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕੋਹੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭੈੜੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਰੱਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਪੁਲਿਸ, ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰੂਰ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਵਿਰਕ
ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ,
ਤਰਨਤਾਰਨ

ਯਹ ਝੁਕ ਕਿਸੀ ਆਗ ਬਨਾ ਹੈ ਕਿਸੀ ਪਾਨੀ, ਦਿਲ ਜਲਤਾ ਹੈ ਪਰ ਆੱਖੋਂ ਮੇਂ ਅਥਕ ਕੀ ਝੜੀ ਹੈ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਸ਼ਨ-ਏ-ਜਿਗਰ ਕਮੇਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਉਰਦੂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਜਨਾਬ ਜਿਗਰ ਜਲੰਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 77ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕੀ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਾਇਰੇ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਅਦੀਬਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਮੱਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੁਨਰੀ ਸ਼ਾਅਰੀ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਜਿਗਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁਖਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗਜ਼ਲ 'ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਥਰ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੋਅਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਿੰਝਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਰੂਰਲ) ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ
ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਰੂਰਲ)

ਇਸ ਯਾਨੇ ਮੈਂ ਜੀਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕੋ, ਆਫ਼ਰੀਂ ਕਹਿਏ ਮਹਰਬਾ ਕਹਿਏ।
ਸਥ ਕੇ ਚੇਹਰਾਂ ਪੇ ਨਕਲੀ ਚੇਹਰੇ ਹੈਂ, ਅਸਲ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਿਥਾ ਹੈ, ਕਿਥਾ ਕਹਿਏ।

—ਜਿਗਰ ਜਾਲਨਥਰੀ

RACE YOUR HEART

Rough it out and push the pedal with a Hero Cycle. Sit tight on a well designed seat and shift those world-class Shimano gears. The all-aluminium body and world-class paint technology helps you hit the highway of high-octane thrills.

बच के दुनिया की निगाहों से ख़ता कर तो लूं, अपनी नज़रों से मगर खुद का गिराऊं कैसे?

—जिगर जालन्धरी

Heartiest Felicitations to
Janab Jigar Jalandhri
on the Occasion of his 77th Birthday
on 22-1-2011

ANANT RAM KUNDAN LAL

Wholesale General Merchants & Other Suppliers
MAIN BAZAR, PATHANKOT - 145001
Phone: (Off.) 0186-2220118; (Resi.) 2222699
Mobile: 09872619479

DISTRIBUTORS & STOCKISTS:

J.L. Morison (India) Ltd.
Weikfield Marketing Organisation
Kemco Chemicals, Calcutta
Lakme's Limited, Bombay
Gupta Industries, Delhi
Indian Shaving Products Ltd.
Sharpedge Ltd., New Delhi
Tortoise Mosquito Coils
Himani Limited, Calcutta

Hawkins Cookers Ltd. Bombay
Union Carbide India Ltd.
Dey's Medical Stores, Calcutta
Blowplast Ltd., Bombay
S.S. Plastics, Bangalore
Triselectra Domestic
Products Pvt. Ltd. Bombay
Corporation Hotwater Bottles

JAGDISH MITTER CHODHA & SAHIL CHODHA

खूने दिल में भी हो सकती हैं सुर्ख आँखें जिगर, हमने सागर ही पियें हैं यह जरुरी तो नहीं।

—जिगर जालन्धरी

TIME TV MEDIA INSTITUTE

593, SST NAGAR, PATIALA-147003

3 Months, Short Term, Job oriented,
TV / Radio Training Diploma Courses

ACTING

ANCHORING

VIDEOGRAPHY

PHOTOGRAPHY

MUSIC DIRECTION

SINGING

& Other Courses

For Admission Contact

092160-81700 099885-33358

090236-94501 095010-31595

www.gifmm.com

www.timetv.in

info@gifmm.com

Global
Satellite
Channel

CHARDIKLA TIME TV CHANNEL IS AVAILABLE ON DTH PLATFORMS OF

CHARHDIKALA GROUP OF NEWSPAPERS

कलेजे से लगा कर क्यों न रखूँ दिल के दागों को, यह तो गुल हैं खिजां में भी जो मुर्झाया नहीं करते।

—जिगर जालन्धरी

Don't worry, just rejoice pnb gives you freedom of choice

Two fabulous festive Gifts.

pnb Uphaar

- A multi-purpose Prepaid Card
- Available in denomination ranging from ₹ 500/- to ₹ 50,000/- for use at ATMs/POS terminals
- Can be used for e-commerce transactions also
- Valid for 3 years from date of issuance
- Can be topped up by the purchaser

pnb Gold

- 24 carat, 999.9 fineness Gold Coins
- Available in 2gm, 5gm, 8gm, 10gm and 20gm (Assay Certified)
- Beautiful tamper proof packing
- Competitively priced

Can also be purchased by non-customers

*Conditions Apply

Feel the Joy of giving

For further details, SMS "PNB Uphaar" to 5607040 or
contact your nearest PNB Branch OR Dial All India Toll Free 1800 180 2222

www.pnbindia.in

ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ **punjab national bank**
...the name you can BANK upon!

आग हो तो इसे पानी से बुझा भी लूं 'जिगर', ये लगी दिल की है, मैं इस को बुझाऊं कैसे?

—जिगर जालन्धरी

ग़ज़ल

ऐ दोस्त! तेरे हिजर में तकलीफ बड़ी है,
हर एक घड़ी मुझको क़्यामत की घड़ी है।
जो कहता था मर कर मुझे आराम मिलेगा,
उस शख्स की चोराहे में अब लाश पड़ी है।
इक रात की है बात कि वो बिछड़े थे हम से,
उस दिन से वहीं के वहीं वो रात खड़ी है।

दिल और सरे—आम तेरे इश्क का दावा,
मुंह छोटा है हज़रत का, मगर बात बड़ी है।
क्या ख़ूब नज़ारा है तेरे जलवों का दिल में,
आईने में सौ रंग की तस्वीर जड़ी है।

यह इश्क कहीं आग बना है कहीं पानी,
दिल जलता है और खांखों में वाशकों की झड़ी है।
खुददारी की दौलत भी तो कुछ कम नहीं ऐ विल!

बेशक तुझे इस काम में तकलीफ बड़ी है।
उस पेड़ की सूरत है 'जिगर' अपनी तमना,
फल आता नहीं जिस पे, मगर छांव बड़ी है।

—जिगर जालन्धरी

सुमंगल आवाज़

ग़ज़ल

मेरा ख्याल दिल से निकाला न जायेगा,
तुम लाख चाहो चाहने वाला न जायेगा।
रोशन तो करके देख किसी का बुझा चिराग़,
ताउम्र तेरे घर से उजाला न जायेगा।

दिल के नगर में ग़म को ठहरने न दीजिए,
इक बार बस गया तो निकाला न जायेगा।
तब तक रहेगी ख़तरे में साकी की आबरु,
जब तक सभी के पास प्याला न जायेगा।

छा जाएगा शहीद—ए—मोहब्बत जहान पर,
बुझ कर भी इस 'दिए' का उजाला न जायेगा।

ऊंचाईयों के वास्ते खुद चलना शर्त है,
चलकर किसी के पास 'हिमाला' न जायेगा।

ग़म रास आएगा न खुशी रास आएगी,
बेशाब दिल से कुछ भी संभाला न जायेगा।
वयों आप मरते रहते हैं मरने की फ़िक्र में,
ये हादिसा अब आपसे टाला न जायेगा।
ग़म देता है किस्तों में कुछ सोच कर 'जिगर',
इक बार सारा बोझ संभाला न जायेगा।

—जिगर जालन्धरी

पंजाब की

ग़ज़ल

किस कदर बंदे के हालात बदल देते हैं,
सभी ईमान, चलन, जात बदल देते हैं।
ख़तम करके भी नहीं छोड़ते ग़म इंसां को,
सिर्फ़ कैदी की हवालात बदल देते हैं।
तुम ख़यालात को कुछ सोच के लाना दिल में,
चलन इंसां का ख़यालात बदल देते हैं।
आदमी वो नहीं, हालात बदल दे जिसको,
आदमी वो है जो हालात बदल देते हैं।
जब समझ लेते हैं वो, कोई नहीं इसका जवाब,
बातों बातों में मेरी बात बदल देते हैं।
दिल का कितना भी हो मज़बूत कोई शख्स,
मगर, फिर भी हालात, ख़यालात बदल देते हैं।
उनके दित रात बदलते हुए देखे न 'जिगर',
इक ज़माने के जो दिन रात बदल देते हैं।

—जिगर जालन्धरी

ग़ज़ल

ग़म हमारे ही लिए हों यह ज़रुरी तो नहीं,
हमने आंसू ही पिए हों यह ज़रुरी तो नहीं।
तुमको भी कुछ तो जुदाई ने सताया होगा,
हमीं मर मर के जिए हों यह ज़रुरी तो नहीं।
चाक दामन जो किए फिरते हैं इन लोगों ने,
चाक सीने भी किए हों यह ज़रुरी तो नहीं।
मुदआ जीने का कुछ और भी हो सकता है,
तेरे वादे पे जिए हों यह ज़रुरी तो नहीं।
सी लिए चाके—गिरेबां तेरा दिल रखने को,
चाक दिल के भी सिए हों यह ज़रुरी तो नहीं।
हम उन्हीं के लिए हों यह तो जरुरी है, मगर,
वो हमारे ही लिए हों यह ज़रुरी तो नहीं।
खूने—दिल से भी तो हो सकती है सुर्ख आंखें 'जिगर',
हमने सागर ही पिए हों यह ज़रुरी तो नहीं।

—जिगर जालन्धरी

*Heartiest felicitations to Janab Jigar Jalandhri
on the occasion of his 77th birthday on 22-01-2011*

Devi Dayal Goyal

Vice President

Federation of Aarhti Association Punjab

S.D. Kumar Sabha, Patiala.

P.President: Rotary Club Patiala Mid-Town

Gen. Secy: Dist. Aarhti Association Patiala

Ex. President: Aarhti Association Patiala

Chairmal: Aarhti Association New Anaj Mandi Patiala

Member: S.D. Kumar Sabha, LMC D.A.V. Public School

**SCF-89, New Grain Market,
Sirhind Road, Patiala-147004**

**Tel. (R)0175-2357782; (Shop) 0175-2355768,
2357780**

जिन्दगी में इस कदर मायूस क्यों उस की रहमत पर भरोसा कीजिए,
जो खज़ा में भी न मुरझाएं 'जिगर' ऐसे फूलों की तमन्ना कीजिए।

—जिगर जालन्धरी

*Heartiest felicitations to Jamab Jigar Jalandhri
on the occasion of his 77th birthday on 22-01-2011*

Harbans Bansal

ASTT. Governor RID-3090

Secretary: Aarhti Association of Punjab

President: Rotary Club Mid-Town Patiala 2000-01

Chairman: Apahaj Asharam, Patiala

Jt. Secy: All India Food Grain Dealers Association

V. President: Social Welfare Society Patiala

M/s Kundan Lal Harbans Lal Commission Agents

SCF 84, New Grain Market Sirhind Road, Patiala - 147004

Phone: (S) 0175-5051111; 2362318

(R) 0175-5063300; 2364300

(M) 98140-75900

वो मांगता है सब का भला सोचता नहीं, देता है जब फ़कीर दुआ, सोचता नहीं।
ये छत किसी अमीर की है या ग़रीब की, जब चाँद बांटता है जिया, सोचता नहीं।

Superior Banking... Endless Solutions...

Our Insurer : United India Insurance Co. Ltd.

www.sbp.co.in

मुझ को दुख बांटने थे दुनिया के, सैर-ए-दुनिया तो इक बहाना था

—जिगर जालन्धरी

Heartiest felicitations to
World Famous Urdu Poet
Janab Jigar Jalander Sahib

on the occasion of
his
77th birthday on 22-01-2011
from

S. Balram Jeet Singh
Income Tax Officer

Mob: 098154-14599

Pardeep Bansal
099147-89918

P.C. Bansal
098884-73993

Thakarshi Enterprises

17-Dhaliwal Colony, Patiala - 147001 (Pb.) India
Ph. 0175-5001599
thakarshi_enterprises@yahoo.in

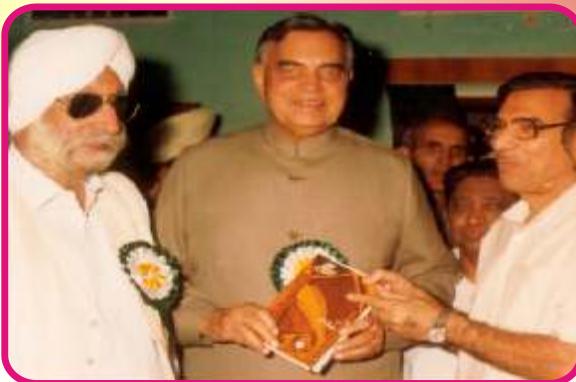
spice jet, British Airways, Indian Airlines, IndiGo, Sahara Airlines, Jet Airways

Tour & Honeymoon Packages, Air & Railway Reservation, Domestic & International Air Tickets, Foreign Exchange, Hotel Reservation, Visa & Passport Guidance, Taxi Service, Western Union

दुनिया को उस से कैसे भलाई की आस हौ, जो शख्स अपनी माँ का भला सोचता नहीं,
जो शख्स सोचता है बुरा उससे ऐ 'जिगर' अच्छा है वो, जो अच्छा बुरा सोचता नहीं।

Janab Jigar Jalandhri reciting his couplets
in Indo-Pak Mushaira (1995)

Sh. Balram Jakhar -Cabinet Minister Agriculture, Govt. of India,
releasing 'Dard-e-jigar'. S. Beant Singh Chief Minister Pb. and
Sri Brij Lal Goel MLA are also in the picture (1992)

Janab Jigar Jalandhri presenting books to renowned
singer Sh. Hans Raj Hans in the office of
Sh. Madan Lal Hasiza -Director Language Deptt. Pb. (2002)

S. Lakhbir Singh Randhawa -Education Minister Pb.
releasing 'Gul-o-khar' in Hindi,
Sh. Sant Ram Singla MP also seen in the picture (1993)

Guru ji Bhagat Hans Raj ji Maharaj (Pita ji) Gohane Wale
releasing the book 'Parwaj-e-jigar'. Sri Krishan Vij and
Smt. Rekha Vij also seen in the picture (1998)

Sh. S. K. Ahluwalia, Director North Zone Culture Centre,
honouring Janab Jigar Jalandhri in a face to face
programme by NZCC (2002)

Dr. M. L. Hasiza -Director Language Dptt. Punjab honouring
Janab Jigar Jalandhri . Sh. Harbans Bansal Rotary President &
Sh. Sawtantr Passi also also seen in the picture (2001)

Janab Jigar Jalandhri & his family members with
Guru ji Bhagat Hans Raj ji Maharaj (Pita ji) Gohane Wale
at Jigar's residence on 10-10-1997.

